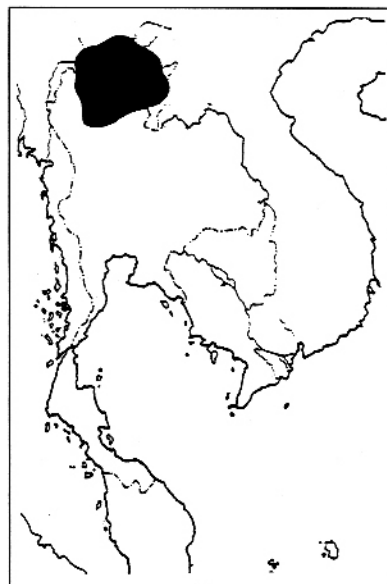

ศิลปะสมัยเชียงแสน พุทธศตวรรษที่ ๑๗-๒๔

คิลปะสมัยเชียงแสนนั้นศักราชยังไม่แน่นอน แต่ประมาณได้ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๗-๒๔ ศิลปะสมัยเชียงแสนนั้นไม่ขาดตอน เป็นศิลปะแบบตัวเอง ถึงแม้ว่าบางครั้งจะเคยตกไปอยู่ภายใต้อำนาจของพม่า ก็เป็นอยู่เพียงชั่วระยะหนึ่งเท่านั้น การที่นับเอาศิลปะสมัยเชียงแสนมาถึงพุทธศตวรรษ ๒๔ ก็เพราะผนวกเอาศิลปะเชียงใหม่สมัยพระยาภาวดีมารวมเข้าด้วย ตามพงศาวดารเหนือ กล่าวถึงพระยาลาวจิงกราช มีเชื้อสายสืบราชสมบัติต่อมาถึงพญามังราย ซึ่งเป็นองค์ที่ ๒๒ ก่อนย้ายราชธานีจากเวียงท้าวญนครเงินยางมาตั้งเมืองเชียงรายเมื่อราว พ.ศ. ๑๔๐๒ ครั้นถึง พ.ศ. ๑๔๒๔ ยกกองทัพตีลำพูนได้จากพญาธิบา ศิลปะเชียงแสนมีมาก่อนพญามังรายสร้างเมืองเชียงแสนแล้ว ที่กำหนดเรียกชื่อศิลปกรรมกลุ่มนี้ว่า ศิลปะแบบเชียงแสน ก็เพราะถือเอาชื่อเมืองเชียงแสนเป็นตัวกำหนด ศิลปะเชียงแสนเป็นศิลปะในพุทธศาสนา

๔๖.

๔๗.

๔๖. แผนที่นครรัฐเชียงแสน

๔๗. เกียรติมุขฐานปั้นประดับที่มูมเรือนธาตุ
เจดีย์วัดป่าสัก ละม้ายเจดีย์ที่เมืองพุกาม

๙๘.

แบบหินยาน ศิลปะแบบสมัยเชียงแสนที่รู้จักกันดีที่สุดก็คือพระพุทธรูปแบบเชียงแสน ซึ่งกำหนดเรียกกันเป็นสามัญว่า *สิ่งหนึ่ง สิ่งสอง และสิ่งสาม* ตามคติความเชื่อแต่เดิมเชื่อกันว่าศิลปะแบบสมัยเชียงแสนได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดียสมัยราชวงศ์ปาละ (พุทธศตวรรษ ๑๔-๑๕) ซึ่งผ่านทางประเทศพม่าโดยพระเจ้าอนรรฆมหาราชกษัตริย์แห่งเมืองพุกาม แต่ในปัจจุบันได้มีการพิสูจน์ทางศิลปะ และจากการพบพระพุทธรูปหลาย ๆ องค์พบว่าพุทธปฏิมาสมัยนี้มีลักษณะเป็นแบบคุปตะของอินเดีย (พุทธศตวรรษ ๑๑) มากกว่า ศิลปะเชียงแสนเป็นศิลปะของไทยแท้ ๆ เป็นแบบแรก และมีลักษณะเป็นของตัวเอง ถึงแม้จะได้รับอิทธิพลจากอินเดีย เช่น รูปปฏิมากร โดยเฉพาะพระพุทธรูปที่เรียกว่า *สิ่งหนึ่ง* หรือ *พระสิ่งหนึ่ง* ได้แก่พระพุทธรูปสี่องค์ มีลักษณะพระอุระงามดังราชสีห์ พระวรกายอวบอ้วน พระนาภีเป็นลอน พระเศียรกลม พระเนตรมองต่ำไม่เบิกโพลง คือมองเป็นระยะทอดประมาณ ๔๕ องศา พระนาสิกงุ้ม พระหนุเป็นรอยแบบหยิก ที่เรียกกันสามัญว่า *คางหยิก* เม็ดพระศกทำเป็นกันหอยใหญ่ ยอดรัศมีไม่ทำเป็นเปลวแต่ทำเป็นดอกบัวตูม ชายผ้าสังฆาฏิที่พาดบนพระพาหุด้านซ้ายทำเป็นแบบเขี้ยวตะขาบ เป็นการแสดงที่ทำทางศิลปะอีกแบบหนึ่ง เพราะจะสร้างให้แบนเรียบ ๆ ก็ได้ แต่เป็นลูกเล่นในเชิงช่าง

๙๘. พระพุทธรูปเชียงแสนแบบสิ่งหนึ่ง
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ
พระราชทานให้ประชาชนชาวสยาม
ปัจจุบันอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
พระนคร

๙๙. พระพุทธรูปทรงเครื่องแบบเชียงแสน
มงกุฎที่ทรง ลักษณะอิทธิพลจากสมัย
สุโขทัย

๙๙.

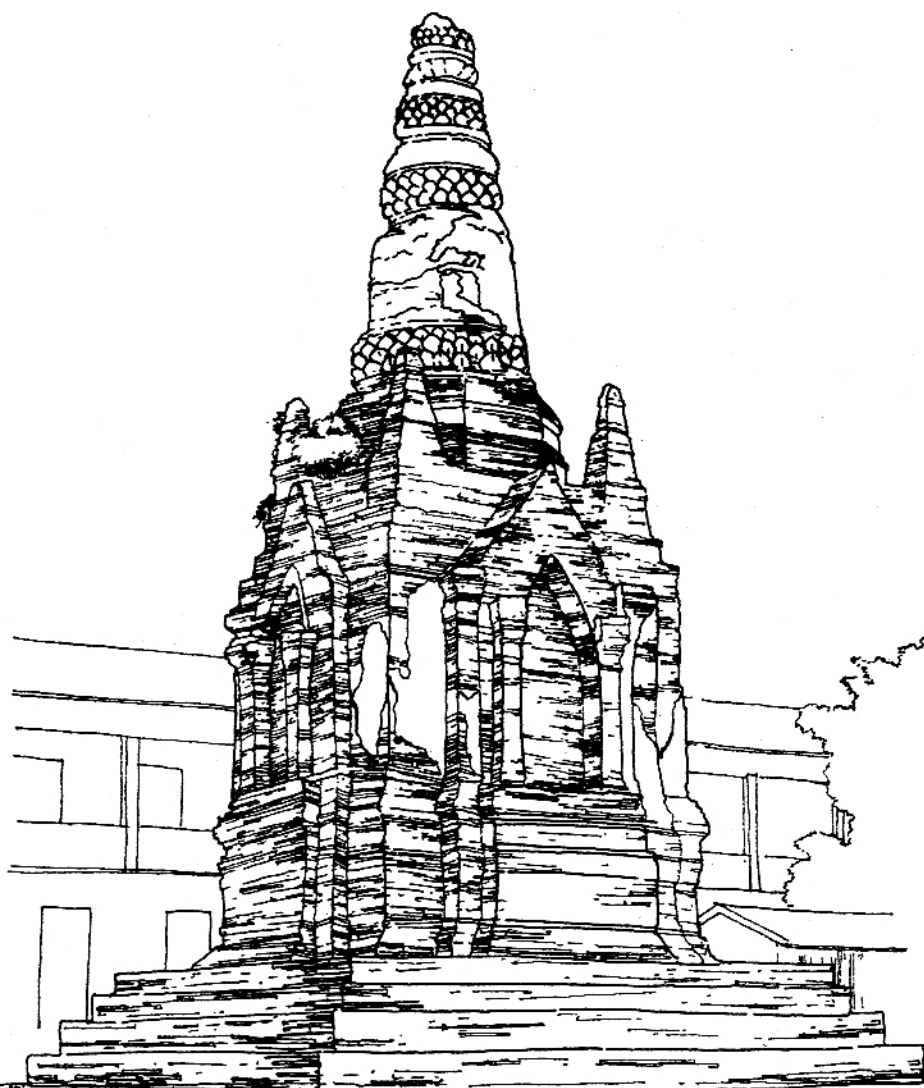
ชายจิวรที่พาดจากพระกรด้านซ้ายก็เช่นกัน แทนที่จะทำเป็นจิวรวิวกั้ทำเป็นเส้นพาดแบบเขี้ยวตะขาบ

ชายสังฆาฏีที่พาดลงนั้น พาดอยู่เหนือพระถัน เรียกกันว่าสิงห์หนึ่ง ถ้าเรียกสิงห์สองจะอยู่ระหว่างพระถันและพระนาภี ถ้าอยู่จรดพระนาภีก็เรียกว่าสิงห์สาม พระพุทธรูปแบบสิงห์สามนี้เป็นพระพุทธรูปแบบศิลปะเชียงใหม่ โดยมีเชียงใหม่เป็นราชธานี ได้รับอิทธิพลจากสุโขทัย บัวที่รองรับฐาน เป็นบัวซ้อนกลีบใหญ่ มีเกสรบัว กลีบบัวมีกลีบเล็กแซม ประติมากรรมที่ปั้น เป็นภาพบุคคลโดยเฉพาะภาพเทวดาหญิงหรือชาย มีลักษณะการนุ่งผ้าเป็นผ้าขนิดยาว สวมเครื่องประดับทางด้านหน้า

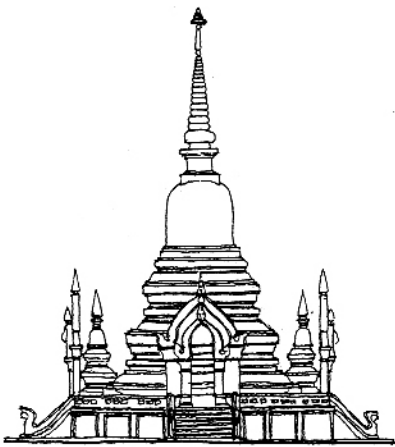
๑๐๐.

๑๐๑.

๑๐๐. เจดีย์เรือนธาตุเหลี่ยมวัดเชียงมั่น
วัดแรกในเมืองเชียงใหม่

๑๐๑. เจดีย์เชียงยืนวัดพระธาตุทริภุญไชย
ศิลปะทริภุญไชยสมัยหลัง

๑๐๒.

๑๐๒. เจดีย์กลมวัดสวนดอก อธิปไตยสุโขทัย
สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้ากือนา
(พ.ศ. ๑๘๙๔-๑๙๒๔)

๑๐๓. วิหารลายคำวัดพระสิงห์ เป็นแบบ
ล้านนาแปลง

ลักษณะสถาปัตยกรรมแบบเชียงแสน สถาปัตยกรรมเชียงแสน
ที่เก่าถึงสมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ไม่พบ พบแต่ที่สร้างสมัยหลังพญามังรายลงมา
สถาปัตยกรรมเป็นสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธ คือการสร้างโบสถ์
วิหาร และเจดีย์ โบสถ์และวิหารสร้างด้วยไม้ เสาใช้เสาไม้เป็นส่วนมาก
ผนังกันเป็นฝาไม้ บริเวณช่องที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ฝาทำเป็นแบบฝา
ปะกน ตอนหน้าเป็นท้องโค้งตลอด หลังคาเป็นหลังคาซ้อนกันหลายชั้น การ
มุงหลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผาหรือกระเบื้องไม้ ไม่นิยมตีฝ้าเพดาน มีทางขึ้น
ทางด้านหน้าและทางลงทางด้านข้าง

บ้านเรือนที่พักอาศัยโดยเฉพาะอาคารไม้ ฝาเรือนสร้างแบบชนิดฝา
ผายออก มุงด้วยแฝก ตองตึง(พลวง) กระเบื้องดินเผา หรือกระเบื้องไม้ เรือน
ชนิดมาตรฐานจะสร้างเป็นเรือนแฝด มีทางเดินตอนกลาง มีที่รับแขกและที่
รับประทานอาหาร คร่อมมักอยู่นอกชานด้านหน้า และที่ขาดไม้ได้สำหรับเรือน
ทางภาคเหนือ คือ ร้านน้ำเล็ก ๆ มุงหลังคาตั้งหมอน้ำสำหรับใช้ดื่มวางอยู่ที่
นอกชาน ลักษณะเช่นนี้เป็นวัฒนธรรมแบบไทยที่ยังหาชมเห็นได้ในภาคเหนือ
เป็นวัฒนธรรมต่อเนื่องจากเชียงแสน เครื่องประดับตกแต่งหลังคามักการใช้
ไม้กาแล ประดับเช่นเดียวกับที่ทางภาคกลางใช้ไม้บ้านลม ไม้กาแลนี้ทำเป็น

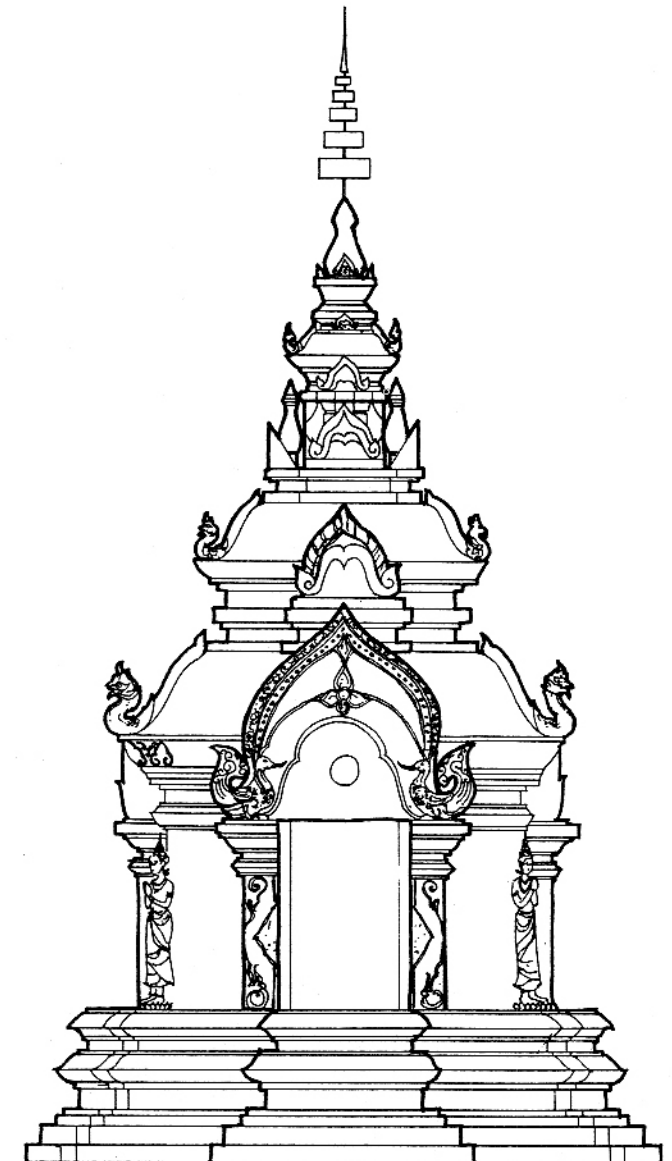
๑๐๓.

ไม้ไผ่กัน ๒ อัน สลักเป็นลวดลาย ที่นิยมก็เป็นลายกระหนก ๓ ตัวบ้าง กระหนกแบบลายเมฆไหลบ้าง ปัจจุบันศิลปะแบบเชียงแสนยังไม่หมดสิ้นไปจากแผ่นดินไทย แต่นับวันจะทวีจำนวนมากขึ้นเพราะความเจริญก้าวหน้าในด้านการคมนาคมและการที่มนุษย์มีความสัมพันธ์กันมากทางด้านมนุษยสัมพันธ์ ที่เชียงใหม่ปัจจุบันยังมีกรรมวิธีปั้นหล่อพระพุทธรูปแบบเชียงแสน-เชียงใหม่ มีโครงเป็นแกนทรายอย่างที่เรียกกันว่าสิงห์สาม และมีการสร้างเลียนแบบศิลปะแบบเชียงแสนรุ่นดั้งเดิมออกจำหน่ายอย่างมากมายและเพิ่มทวีจำนวนมากขึ้น

๑๐๔.

๑๐๕.

๑๐๔. พระธาตุหริภุญไชย ฐานยกเก็จ บัลลังก์
ย่อเหลี่ยม มาลัยเถายึดเป็นฐานบัว

๑๐๕. ภายในวิหารแบบล้านนา นิยมทำเป็น
ปราสาทเรือนยอดไว้ประดิษฐาน
พระพุทธรูป

๑๐๖. “เกียรตินมุข” ประดับยอดซุ้ม
ในศิลปะสุโขทัย อิทธิพลจากลังกา

